

GovernEUR
Erasmus

@. info@gouverneur.nl
www. www.gouverneur.nl

Jaarbericht 2017

Community Led Local Development (lopend project tot begin 2019)

De gemeente Den Haag wil door middel van een meerjarige evaluatie in beeld brengen wat de meerwaarde is van Community Led Local Development (CLLD). De gemeente wil hiermee stedelijke ontwikkeling in het algemeen stimuleren, met Scheveningen als strategische locatie in het bijzonder. De CLLD-aanpak neemt samenwerkingsverbanden tussen overheid, ondernemers en maatschappelijke of particuliere initiatieven als uitgangspunt voor economische ontwikkeling. CLLD komt voort uit het zg. LEADER-programma waarmee de Europese Commissie sinds de jaren '90 de (economische) ontwikkeling van het landelijk gebied stimuleert. CLLD wordt inmiddels ook toegepast in (meer) stedelijk gebied, o.a. in het URBACT-programma.

De CLLD-aanpak in Scheveningen richt zich op het versterken van de bad-economie, de economie van het havengebied en de kwaliteit van de leefomgeving. De Stichting Initiatief op Scheveningen (SIOS) kan subsidie verstrekken vanuit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkelingen (EFRO) voor projecten die een bijdrage leveren aan de economische versterking van Scheveningen. Om te leren van de toepassing van de CLLD-aanpak in Scheveningen en deze ook gaandeweg te verbeteren, heeft de gemeente Den Haag een opdracht voor evaluatie en monitoring van deze aanpak in aanbesteding gebracht, waarbij de keuze is gevallen op de aanbieding van GovernEUR.

Lerende aanpak Circulaire Economie voor Rijkswaterstaat (lopend project tot eind januari 2018)

In samenwerking met TNO Strategie en Beleid heeft GovernEUR een lerende aanpak ontwikkeld voor het 'circulaire economie'-programma van Rijkswaterstaat (RWS). Dit programma past in de brede duurzaamheidsambitie van RWS. Wij hebben voor RWS in beeld gebracht hoe zij met een programmatische aanpak in 2050 volledig circulair kan functioneren. Tevens zijn de noodzakelijke stappen op individueel, organisatorisch en netwerkniveau in beeld gebracht waarmee de lerende aanpak kan worden uitgevoerd en gemonitord.

Regionaal Expertisenetwerk Zuid-Holland voor 3D-ruimtelijke ordening (afgerond project)

In opdracht van de provincie Zuid-Holland en de gemeente Rotterdam, en met subsidie van het Uitvoeringsprogramma Bodem en Ondergrond, heeft GovernEUR een verkenning uitgevoerd voor het opzetten van een regionaal expertisenetwerk voor kennisontwikkeling en –uitwisseling over zg. 3D-ruimtelijke ordening. In dit planningsconcept wordt niet alleen bovengronds gekeken (2D), maar worden ondergrondse en bovengrondse ruimte als één entiteit gezien (3D). Vanuit 3D-ruimtelijke ordening kunnen oplossingen voor complexe ruimtelijke opgaven ontwikkeld kunnen worden, zoals energietransitie, klimaatadaptatie, herstructurering en verdichting, ondergrondse infrastructuur en natuurlijke bronnen. Het expertisenetwerk moet zich verbinden met vraagstukken in de beleids- en beheerpraktijk die de stakeholders zelf agenderen.

Het onderzoek laat zien dat de ontwikkeling van het expertisenetwerk een zaak van de lange(re) adem is. Het blijkt voor de praktijkpartners lastig om kennisontwikkeling en -uitwisseling proactief aan te pakken, omdat de nadruk ligt op praktische oplossingen in het hier en nu. En dat terwijl men wél kennisvragen formuleert die breder zijn dan het directe eigenbelang en verder in de toekomst liggen. De gewenste mate van abstractie en van strategische niveau wordt niet altijd bereikt en vastgehouden. In 2018 wordt het netwerk verder ontwikkeld door een actievere inbreng van de deelnemende kennisinstituten.

Innovatief vermogen waterschappen (afgerond project)

Het onderzoeksproject innovatief vermogen van medewerkers en managers van waterschappen, is onderdeel van een promotieonderzoek bij de vakgroep Bestuurskunde en Sociologie bij de Erasmus School of Social and Behavioural Sciences. Met behulp van een uitgebreide survey onder medewerkers en managers van alle waterschappen, is een beeld ontstaan over het innovatief vermogen van elk waterschap afzonderlijk (een zelf-assessment). In een serie workshops is dit beeld bij 10 waterschappen gepresenteerd en besproken. Ook zijn in de workshops voor elk waterschap handelingsperspectieven ontwikkeld, waarmee sterke punten in het innovatief vermogen kunnen worden behouden en versterkt, en zwakkere punten kunnen worden verbeterd. Vooral het verbinden van innovatieprogramma's en –projecten aan de reguliere procedures en werkwijzen blijkt een echte uitdaging te zijn. Daarnaast is het creëren van gunstige randvoorwaarden voor innovatie een belangrijk aandachtspunt.

Zoutwinning in Enschede: Handelingsperspectieven voor de Gemeenteraad (lopend project tot eind januari 2018)

De diepe ondergrond onder Enschede wordt al decennia gebruikt voor de winning van zout. Zoutwinning door Akzo/Nobel in de diepe ondergrond vindt plaats door steenzout te injecteren met water en het pekewater op te pompen, waarna het zout uit het water wordt gehaald. De zoutwinning brengt ook ongewenste effecten met zich mee. Het rondpompen van water om zout te winnen leidt soms tot onvoorziene lekkages; zout water lekt uit de transportleidingen en/of de pompinstallatie naar de ondergrond waardoor verzilting optreedt. Zoutwinning laat lege cavernes achter in de diepe ondergrond die (op termijn) onstabiel kunnen worden en tot bodemdaling kunnen leiden. Lege, stabiele zoutcavernes kunnen benut worden om gasolie in op te slaan, in het kader van de nationale strategische olievoorraad. Ook hier is de vraag hoe deze gasolie op een effectieve, efficiënte en veilige manier zonder lekkages aangevoerd, getransporteerd, opgeslagen en, indien nodig, weer opgepompt kan worden.

Besluitvorming over het gebruik van de diepe ondergrond in en rond Enschede vindt grotendeels plaats buiten de invloedssfeer van de Gemeenteraad. Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat verleent vergunningen direct aan zoutwinnende bedrijven zoals Akzo/Nobel. In de vergunningsverlening en in de uitvoering van de mijnbouwactiviteiten heeft het Staatstoezicht op de Mijnen een toezichthoudende rol. Echter, als er problemen optreden dan wordt de gemeente wel geconfronteerd met de gevolgen. De Enschedese Gemeenteraad kan eigenlijk alleen maar reageren op incidenten en heeft geen formele bevoegdheden om in de besluitvorming over de zoutwinning het belang van de lokale samenleving op een effectieve manier te behartigen.

Aan GovernEUR de vraag om handelingsperspectieven voor de Gemeenteraad te formuleren waarmee de belangen van de lokale samenleving in de besluitvorming over zoutwinning, gebruik van lege zoutcavernes voor ondergrondse opslag en andere (toekomstige) activiteiten in de diepe ondergrond (zoals geothermie), beter behartigd kunnen worden.

Community of Practice Zeeland: Bodembeheer en Omgevingswet (afgerond project)

De invoering van de Omgevingswet zal gevolgen hebben voor de afwegingsruimte van decentrale overheden bij plannen en projecten voor het beheer van bodem en ondergrond. De kansen, beperkingen en de waarde van bodem en ondergrond zijn tot op heden – afgezien van enkele bodemthema's als bodemverontreiniging en archeologie – veelal onderbelicht in de voorbereidingen voor de Omgevingswet. De nieuwe wet zal eisen stellen aan vaardigheden op het gebied van meer geïntegreerd werken, intensieve samenwerking en onderlinge afstemming.

Om goed voorbereid te zijn op de Omgevingswet, is in Zeeland een Community of Practice (CoP) bodem en ondergrond opgericht. GovernEUR heeft samen met H2Ruimte het gezamenlijke leerproces gefaciliteerd. De CoP is gericht op een verbetering van de eigen praktijk van de deelnemers waarin de logische integratie van bodemaspecten in het leefomgevingsbeleid, centraal staat. Daarbij gaat het om de verbinding en de samenwerking met beleid en praktijk op het gebied van onder meer ruimte, energie, water, natuur, landschap, cultuurhistorie en recreatie.

In vijf bijeenkomsten hebben deelnemers uit Zeeuwse gemeenten, de provincie, het waterschap en andere betrokken partijen gereflecteerd op en gediscussieerd over praktijksituaties die vragen om een nieuwe aanpak die in lijn is met de Omgevingswet. In de bijeenkomsten is geoefend met het bijbehorende instrumentarium (Omgevingsvisie, -Plan, -Programma, -Vergunning) alsmede met het uitwerken van de informatievoorziening.

Leeromgeving Haarlem (afgerond project)

De toenemende verstedelijking, klimaatverandering, het energievraagstuk en de behoefte aan een goede ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving stelt de gemeente Haarlem voor een flinke opgave. De ondergrondse ruimte kan een belangrijk aandeel leveren om deze opgave aan te kunnen. Om kennis en ervaring op te doen met een meer geïntegreerd gebruik van de ruimte heeft het College van B&W besloten een pilot uit te laten voeren waarin gewerkt is aan een volledige integratie van de ondergrond bij stedelijke gebiedsontwikkeling. De volledige integratie van ruimtelijke ordening en bodembeheer wordt aangeduid '3D-planning', waarbij de ruimte als een driedimensionale eenheid wordt beschouwd en niet stopt bij het 'platte vlak' (2D). Ruimte is

als het ware een kubus waarvan zich een gedeelte uit het zicht, onder het maaiveld bevindt. Deze vernieuwende aanpak past binnen de filosofie van de Omgevingswet die het ministerie van I&M in voorbereiding heeft. Het ministerie van I&M en het UitvoeringsProgramma Bodemconvenant (UP) hebben het initiatief van Haarlem ondersteund door een zg. Leeromgeving te creëren voor beantwoording van de vraag hoe professionals uit de ruimtelijke ordening en bodembeheer elkaar kunnen versterken.

Praktijkprofessionals en experts hebben gezamenlijk een methodiek ontwikkeld waarmee 3D-planning gestructureerd en procesmatig vorm en inhoud wordt gegeven. De methodiek onderscheidt 3 abstractieniveaus – structuur-, gebieds- en projectniveau – die in vijf planningsfasen – Initiatie, Inventarisatie, Richting geven, Uitvoering en Beheer & Onderhoud – wordt doorlopen. De methodiek is uitgebreid beschreven in WaterGovernance (02/2017).

Evaluatie participatieproces dijkversterking Geertruidenberg en Amer-tak (afgerond project)

Het waterschap Brabantse Delta heeft in 2015 de bestuurlijke ambitie uitgesproken om bij projecten meer participatie met burgers en andere belanghebbenden te organiseren. In een aantal projecten heeft het waterschap dit nieuwe beleid toegepast. Voor waterschap Brabantse Delta heeft GovernEUR een evaluatieonderzoek uitgevoerd naar het participatieproces rondom een dijkversterkingsproject langs de Amer en de Donge in Geertruidenberg. Het participatieproces is volgens de betrokkenen niet naar tevredenheid verlopen, met teleurstelling en juridische procedures tot gevolg. GovernEUR heeft met een lerende evaluatie in beeld gebracht wat de oorzaken hiervan zijn, hoe deze te verklaren zijn en hoe in de toekomst participatieprocessen beter ingericht en uitgevoerd kunnen worden. Dat is uitgemond in een eindrapport en een advies voor het Dagelijks Bestuur van het waterschap.

Assessment rechtmatigheid uitgaven sociaal domein Capelle aan den IJssel (afgerond project)

GovernEUR heeft in opdracht van de gemeente Capelle aan den IJssel een assessment uitgevoerd naar de rechtmatigheid van uitgaven binnen het sociaal domein (zowel over- als onderbesteding). Sinds de decentralisatie van taken in het kader van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) en Jeugdzorg in 2015, zijn gemeenten verantwoordelijk voor de kwaliteit en het toezicht op deze taken (oa. Per

soonsgebonden budgetten). Voor gemeenten is dit een nieuw beleids-terrein en is de expertise bij medewerkers en de inrichting van de organisatie nog in ontwikkeling.

Op basis van een interactief assessment onderzocht GovernEUR voor de gemeente Capelle aan den IJssel de belangrijkste rechtmatigheidsrisico's en leverde een advies hoe deze rechtmatigheidsrisico's verder beheersbaar te maken.

Handreiking waterwaarden in de Omgevingswet (afgerond project)

Voor het Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden en het waterschap Vallei en Veluwe voerde GovernEUR een lerende evaluatie in 6 pilots waarin is geëxperimenteerd met het instrumentarium van de nieuwe Omgevingswet. Met de Omgevingswet bundelt de overheid de regels voor ruimtelijke projecten uit 26 wetten in één wet. De komst van de Omgevingswet betekent dat er veel verandert. Zo wordt het makkelijker om ruimtelijke projecten te starten, zoals woningbouw op voormalige bedrijventerreinen of de bouw van windmolenparken.

Voor overheden is dit een majeure verandering. Het betekent dat bestaande werkwijzen komen te vervallen of sterk veranderen. De waterschappen wilden door de zes pilot te weten komen hoe hun bestaande werkwijze verandert ten aanzien van de pijlers cultuurverandering, integraliteit en samenhang, participatie en tot slot digitalisering. GovernEUR heeft dit traject begeleid door het organiseren van reflectiesessies en interviewrondes. We hebben het traject afgesloten met een handreiking voor professionals hoe waterwaarden te borgen bij de omgang met de nieuwe Omgevingswet.

Strategisch advies programmasturing provincie Zeeland (afgerond project)

In bestuurlijk Nederland wordt meer en meer gewerkt met regionale programma's om daarmee maatschappelijke problemen aan te pakken. GovernEUR verzorgde de provincie Zeeland van strategisch advies met betrekking tot de governance van het regionale programma Zuidwestelijke Delta. Met deze adviezen was de provincie Zeeland in staat het reeds bestaande programma te vitaliseren.

Evaluatie MIRT-onderzoek meerlaagse veiligheid Dordrecht (lopend project tot januari 2018)

GovernEUR voert in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat een evaluatie uit naar het MIRT-onderzoek meerlaagse veiligheid in Dordrecht. Na de orkaan Katrina in de Verenigde Staten van

Amerika wilde de gemeente Dordrecht weten hoe het met de waterveiligheid in de gemeente gesteld is. Dordrecht is gelegen op een eiland en heeft in het verleden te maken gehad met overstromingen. In de afgelopen jaren zijn er diverse inhoudelijke onderzoeken uitgevoerd om dit probleem te onderzoeken.

In de periode 2013-2017 vond er een MIRT-onderzoek plaats waarbij de gemeente, het waterschap Hollandsche Delta, het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, de provincie Zuid-Holland, de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid samen de kansen van het concept meerlaagse veiligheid hebben verkend. In dit concept wordt er naast de veiligheid van de primaire kering (laag 1) ook gekeken naar de ruimtelijke inrichting van het gebied (laag 2) en de evacuatie bij het optreden van een eventuele ramp (laag 3). GovernEUR onderzocht hoe de samenwerking tijdens deze verkenning is verlopen, waar men tegenaan is gelopen en gaf tevens een ontwerpadvies voor vervolgsamenwerking rondom dit thema.

Evaluatie Programma Grevelingen en Volkerak-Zoommeer (afgerond project)

Voor Rijkswaterstaat Zee en Delta evalueerde GovernEUR de governance van het programma Grevelingen en Volkerak-Zoommeer. Dit programma beoogt middels infrastructurele maatregelen de waterkwaliteit in de Grevelingen en het Volkerak-Zoommeer te vergroten. Om dit te bereiken moeten bestaande dammen van doorlaten worden voorzien. Een kostbare operatie waarvoor de benodigde middelen moeilijk te vinden zijn en de belangen voor stakeholders groot zijn. Daarom werken het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, het ministerie van Economische Zaken en de provincies Zuid-Holland, Zeeland en Noord-Brabant samen in een programma. GovernEUR mocht de governance van de eerste fase van dit programma evalueren en de projectleiding van adviezen voorzien aangaande de vervolgfase.

Herijking governance programma Zuidwestelijke Delta (afgerond project)

In het programma Zuidwestelijke Delta wordt gewerkt aan een klimaatbestendig veilige, economisch veerkrachtige en een ecologisch vitale Delta. De zuidwestelijke delta bestrijkt de provincie Zeeland en het zuidelijk deel van de provincie Zuid-Holland evenals het westelijk deel van Noord-Brabant. Binnen het programma werken drie ministeries, drie provincies, drie waterschappen en 18 gemeenten samen aan gemeenschappelijke water gerelateerde ambities.

GovernEUR
Ezafung

@. info@gouverneur.nl
www. www.gouverneur.nl

GovernEUR is gevraagd de opdracht de governance (structuur+werkwijze) van het programma Zuidwestelijke Delta te herijken. Door middel van diverse ambtelijke en bestuurlijke werksessies kwam het bestuurlijk overleg tot een herijkte governance structuur voor de komende jaren en bepaalde het gebiedsoverleg de bestuurlijke ambities voor de komende twee jaar.

Mike Duijn

Corniel van Leeuwen

Arwin van Buuren

GovernEUR
Erasmus

@. info@gouverneur.nl
www. www.gouverneur.nl